

V Brně proběhl osmý ročník semináře Památky zahradního umění, jejich historie a současnost

V roce 2019 slaví Česká republika 30. výročí sametové revoluce, která u nás ukončila totalitní režim vládnoucí komunistické strany, 15 let od vstupu do Evropské unie a 20 let od vstupu do Severoatlantické aliance. Z těchto významných výročí si pořadatelé letošního semináře z brněnského pracoviště NPÚ vybrali právě 30. výročí sametové revoluce jako vhodný časový úsek pro bilancování toho, co se v rámci péče o naše památky zahradního umění za posledních třicet let událo, čím se můžeme pochlubit a z čeho si naopak můžeme vzít ponaučení. Od roku 1989 se na celém území republiky realizovala řada památkových obnov historických zahrad a městských parků, jež jsou chráněny jako kulturní nebo národní kulturní památky, případně zahrad a parků ležících v památkových zónách nebo památkových rezervacích. V kontextu oslav výročí jim byl věnován 8. ročník semináře *Památky zahradního umění, jejich historie a současnost*, který nesl podtitul *Péče o památky zahradního umění po roce 1989*. Seminář se uskutečnil 11. července 2019, a to tradičně v zahradě vily Stiassni v prostorách Metodického centra moderní architektury v Brně.

V úvodu setkání pozdravil přítomné ředitel územního odborného pracoviště NPÚ v Brně Zdeněk Vácha. Garant setkání Roman Zámečník přiblížil zaměření semináře a krátce prezentoval nejvýznamnější realizace památkových obnov historických zahrad a parků, které se uskutečnily v uplynulých desetiletích v brněnské aglomeraci. Krátce se ohlédl také za minulými ročníky semináře. Poté následovaly příspěvky jednotlivých přednášejících.

V hlavním programu semináře vystoupil Zdeněk Novák, státní tajemník ministerstva kultury, s příspěvkem *Zkušenosti nebo ponaučení... Péče o památky zahradního umění po roce 1989*, ve kterém připomněl některá ustanovení právních předpisů (Listina základních práv a svobod, zákon 500/2004 Sb., správní řád) či mezinárodních dokumentů (Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví) v kontextu péče o památky zahradního umění po roce 1989. Vyzdvihl česká zahradní díla zapsaná na Seznamu světového dědictví a některé významné osobnosti památkové péče (Otakar Kuča, Miroslav Brýdl). Na konkrétních příkladech obnovených akcí (Klášteřní zahrady v Litomyšli, Valdštejnská zahrada v Praze, zámecká zahrada ve Slavkově, Denisovy sady v Brně, rekonstrukce palmového skleníku v Lednici aj.) prezentoval vývoj péče o památky zahradního umění za posledních třicet let, včetně problematiky dotváření prostředí památek výsadbami

1

dřevin v městských památkových rezervacích. Zahradní a krajinářský architekt a emeritní profesor Zahradnické fakulty Mendelovy univerzity v Brně Ivar Otruba přednesl referát *Obnova zahradního díla a zachování jeho duše. A co duše obnovitele?*, ve kterém se zamýšlel nad vlastními přístupy k obnovám památek zahradního umění. Na příkladech obnov parků Lužánky a Tyršova sadu v Brně a zámecké zahrady v Mikulově prezentoval své životní zkušenosti směřující k uchování duše zahradního díla za současného uplatnění autorských vstupů při jejich obnovách. Zdeněk Sandler (Ateliér zahradní a krajinářské architektury Sandler) do své prezentace *Jak jsme to s nimi dělali my – Klášteřní v Litomyšli, Valdštejnská v Praze, Slovanské náměstí v Brně a Zámecká v Jičíně...* zahrnul významné počiny obnov zahrad a parků, na kterých se v předchozích desetiletích autorsky podílel. V příspěvku se zaměřil na přiblížení hlavních okamžiků souvisejících s celkovým procesem obnovy díla – účast ve výběrových řízeních, předprojektovou a projektovou přípravu, obhajobu záměru, spolupráci se státní památkovou péčí, realizaci, užívání a udržitelnost. Radek Pavlačka (ZAHRAA Olomouc, s. r. o.) v úvodu příspěvku *Zásady do kompozice památek zahradního umění v procesu jejich obnovy – varianty řešení, zkušenosti, praxe* podal výklad možných památkových metod uplatňovaných v procesu obnovy historických zahrad a parků. Podrobně pojednal o památkových metodách obnovy na příkladech konkrétních autorských děl. Blíže se věnoval zámeckým parkům Čechy pod Kosířem a Nové Zámky u Litvle a městským parkům Československých legií v Hranicích a Smetanovým sadům v Krnově. Následovala prezentace Pavla Šimka (ateliér FLORART, ZF MENDELU) a Martina Kováře (ateliér FLORART) *Obnova památek zahradní*

Obr. 1. Někteří z účastníků semináře v salla terreně vily Stiassni při doprovodném programu – instalaci ožvládnělé fotografie z 30. let 20. století. Foto: Michal Pekárek, 2019 (archiv spolku Přátelé vily Stiassni).

ho umění – příklady a přístupy v čase..., kteří hovořili o obnovách Jubilejního parku ve Znojmě a parku Michalov v Přerově. Dotkli se také obnovy zahrady vily Stiassni v Brně. Dále se podrobně věnovali probíhající obnově zámecké zahrady v Rychnově nad Kněžnou a rozsáhlým úpravám městského parku Stromovka v Praze. Zahradní a krajinářská architektka Jana Kohlová a Pavel Borusík (ateliér SILVEX) podrobně přiblížili rozsáhlou a postupnou obnovu zámeckého parku Kačina v příspěvku *Nikdy nekončící příběh – obnova zámeckého parku a obory Kačina*. Stanislav Flek (ARBOEKO, s. r. o.) v příspěvku *Co od něj čekáme? Výsadbový materiál pro památky zahradního umění – požadavky, zkušenosti, vývoj (1989–2019)* shrnul zkušenosti s produkcí a distribucí dřevin pro obnovu památek zahradního umění. Věnoval se dostupnosti matečního materiálu, vlastnostem dceřiných rostlin vzniklých z generativního nebo naopak vegetativního množení a dotkl se také marketingových vizí v této oblasti. Zahradní a krajinářští architekti Václav a Tomáš Babkovi a Kateřina Miholová, Linda Boušková, Jan Kubát a Václav Michola z architektonického ateliéru M2AU příspěvkem *Štěpánčin park v Prachaticích – proces přípravy obnovy, zkušenosti, dojmy a památková péče?* uzavřeli hlavní program semináře.

Závěrečného slova se ujal již zmíněný Zdeněk Novák z ministerstva kultury, který shrnul celý seminář a jeho přínos: „Seminář prokázal, jak se během 30 let po pádu komunistického režimu zkvalitnila pé-

če o památky zahradního umění a jak se prostřednictvím výsadeb dřevin zlepšilo prostředí kulturních památek v památkových rezervacích a zónách. Na semináři se setkali zástupci několika generací odborníků, přičemž výraznou převahu měla mladá generace. To je zárukou, že i do budoucna je péče o naše památky zahradního umění zajištěna na vysoké odborné úrovni. (...)“ Na něj navázal Roman Zámečník a poděkoval posluchačům i přednášejícím za účast na semináři.

Poté se již hosté v rámci doprovodného programu semináře odebrali do zahrady a vily Stiassni, kde na ně v sale terreně čekalo překvapení. Měli možnost se osobně pozdravit a pohovořit s Marií Strakovou, dcerou někdejšího vrchního zahradníka rodiny Stiassni Antonína Frömla, čestnou předsedkyní spolku Přátelé vily Stiassni, a to v rámci odhalení oživlé fotografie, kterou u příležitosti 90. výročí vily Stiassni zorganizoval spolek Přátelé vily Stiassni. Dále následovaly komentované prohlídky vily a zahrady Stiassni.

Celkově se jednodenního semináře zúčastnilo takřka sto hostů nejenom z různých pracovišť NPÚ, přítomni byli rovněž zástupci výkonných orgánů státní památkové péče, odborů životního prostředí, Agentury ochrany přírody a krajiny ČR, muzeí, univerzit, ale také soukromých ateliérů, realizačních firem či sdružení. O organizaci semináře se postaral Roman Zámečník, specialista na památky zahradního umění a kulturní krajinu a referent památek s mezinárodním statutem z brněnského pracoviště NPÚ.

Na viděnou v zahradě vily Stiassni při devátém ročníku semináře se těší

Roman ZÁMEČNÍK

1

Významná publikace o naší prvořadě průmyslové aglomeraci

MATĚJ, Miloš a kol. *Kulturní dědictví kladenské průmyslové aglomerace*. Ostrava: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Ostravě 2017. 336 s. ISBN 978-80-85034-98-1.

Ve významné řadě publikací Národního památkového ústavu o kulturním významu našich průmyslových aglomerací vyšla nová práce, tentokrát věnovaná Kladensku. Těžba uhlí má v tomto regionu počátky v 18. století, ale k jejímu rozvoji došlo až od 19. století spolu s těžbou železné rudy i vápence, aby vše vyústilo ve své době k intenzivnímu hutnictví; na průmyslovou činnost navázala i bytová výstavba. Některé dřívější publikace zmíněné řady pojednávaly o hornictví a hutnictví odděleně,¹ hodnocená publikace ovšem řeší problematiku komplexně. Ta je historicky, technologicky i typologicky velmi složitá, při řešení vychází z dlouhodobého výzkumu Miloše Matěje a z využití poznatků autorů přípravných studií a registrů.

K rozvinutí průmyslové aglomerace na Kladensku bylo v minulosti vynaloženo veliké fyzické úsilí a uplatnil se tu rozsáhlý technologický proces. Hlavním záměrem posuzované publikace – stejně jako u publikací dřívějších – je poznání a ocenění všech těchto hodnot minulosti. K tomu slouží *osnova práce*, osvědčená a prověřená v publikacích předchozích. Vychází z posouzení geologických poměrů s vyhodnocením zdrojů zdejších surovin – množství kamenného uhlí, zastoupení železné rudy a podílu vápence. V následujících historických souvislostech se sleduje postupná těžba kamenného uhlí a rozvoj rudného hornictví. Podrobně je pojednáno o techno-

Obr. 1. Kladno, Vojtěšská huť – vysoké pece postavené v letech 1854–1858. Foto: autor neznámý, kolem 1878.

logickém a typologickém vývoji s posouzením dobývacích metod, těžních strojů a budov, zajištění větrání i odvodňování dolů, úpravy uhlí, rudy i vápence. Popsána je výroba základních druhů železa a železniční doprava. K tomu se připojuje katalog podnikatelů, společností a významných osobností, jak se podíleli na rozvoji kladenské průmyslové aglomerace. Následuje Katalog kulturního dědictví s uvedením areálu i jednotlivých staveb na 12 katastrálních územích. Závěrečná kapitola je věnována registrům, připojeny jsou oddíly Literatura, Prameny, mapové přílohy a anglické resumé.

Úvodem posouzení je třeba konstatovat, že hodnocení kulturního dědictví kladenské průmyslové aglomerace je založeno na perfektní znalosti výrobního důlního a hutnického procesu v 19. a 20. století. Kapitola *Geologické poměry* kladenské aglomerace vyzdvihuje jako nejdůležitější těžbu uhlí v centrálním kamenouhelném revíru mezi Tuchlovicemi a Brandýskem v pruhu 18 km dlouhém a v průměru 3,5 km širokém. Hlavní železorzodnou základnou bylo rudné ložisko u Nučic, naopak vápenec se těžil od druhé poloviny 19. století v okolí Kladna.

V kapitole *Historické souvislosti* se jako výchozí událost uhelného hornictví uvádí nález ložiska poblíž Malých Přílep. Po tomto nález bylo získáno v roce 1463 povolení hledat kamenné uhlí v Železné u Berouna a dolovat je u Malých Přílep, v roce

■ Poznámky

¹ Například Matěj Miloš, *Kulturní památky ostravsko-karvinského revíru*, Ostrava 2009.